

2014.gada sākumā tika organizētas divas konferences demogrāfijas jomā

- 2014.gada 31.janvārī Saeimas konference «Demogrāfiskās atveseļošanās ceļa kartes veidošana»
- 2014.gada 11.-12.februārī LU 72. zinātniskās konferences sekcija „Iedzīvotāju attīstība un demogrāfiskās politikas izaicinājumi” (LU sadarbībā ar LM)

Saeimas konferences rezultāti

konferences dalībnieki iezīmēja ģimenes politikas pilnveidošanas ietvaru un turpmākās rīcības plānu

- **Labklājības ministrija:** ģimenes jomā jāpieņemro kombinētās sociālās politikas aktivitātes: naudas atbalsta pasākumi + pakalpojumu ģimenēm pilnveidošana
- jānodrošina sociālā atbalsta progresivitāte, vienlaikus ar nodarbinātības pasākumiem un nodokļu slodzes samazināšanu pārskatot atbalsta piešķiršanas nosacījumus, izvērtējot tā piešķiršanu atkarībā no nabadzības riska pakāpes
- jāveic reformas sociālās palīdzības sistēmā, uzlabojot pabalstu pārklājumu, adekvātumu un stiprinot atbalsta saņēmēju aktivizēšanas pasākumus*
- jāturpina bērnu aprūpes sistēmas pilnveidošana, pēc valsts atbalsta PII rindu likvidācijai programmas pabeigšanas ieviešot pastāvīgu bērnu aprūpes politikas dizainu un veicinot alternatīvo bērnu aprūpes formu attīstību pēc principa «nauda seko bērnam»
- jāpalielina valsts dotācija skolēnu brīvpusdienām, pakāpeniski nodrošinot valsts apmaksātu ēdināšanu vismaz līdz 9.klasei
- jāsamazina nabadzības risks ģimenēm ar bērniem – īpaši daudzbērnu ģimenēm, pastiprinot attiecīgus fiskālus un pakalpojumu mehānismus (ĢVP diferenciacijas atjaunošana no 2015.g.)*
- jāīsteno Valdības deklarācijā un Ģimenes valsts politikas pamatnostādnēs noteiktā mājokļu atbalsta politika, uzsākot tās darbību 2014.gadā*

Saeimas konferences rezultāti

Pārresoru koordinācijas centrs

- ieviešot kompleksu atbalsta sistēmu ģimenēm, panākt, ka katru gadu dzimst vairāk bērnu nekā iepriekšējā gadā
- panākt, ka bērni dzīvo labvēlīgā ģimeniskā vai ģimenei pietuvinātā vidē, un vardarbība ģimenē samazinās
- ar kompleksas ģimeņu atbalsta sistēmas palīdzību, kas veicina darba un ģimenes dzīves savienošānu, mazināt bērnu nabadzības risku
- informācijas telpā veidot tādu publisko komunikāciju, kas izceļ bērnu kā vērtību ikkatra dzīvē un atbalsta paaudžu solidaritāti

Igaunijas politikas pilnveidošanas priekšlikumi (Jaak Uibu, Dr.sc.)

- lauku iedzīvotājiem ir jāsaņem atbalsts, kas palīdzētu ģimenēm pārcelties vai palikt uz dzīvi laukos pašu saimniecībā, nodrošinot pretsvaru urbanizācijai
- sievietēm, kuras gatavojas abortam, pirms ginekologa konsultācijas ir jāsaņem psiholoģiska un ekonomiska rakstura konsultācijas, kas viņas iedrošinātu dzemdēt
- medijiem daudz vairāk vajadzētu atbalstīt ģimenes dzīvi un laulības institūtu

LDDK secinājumi

- skatot sociālo grupu nabadzības risku skalu, var konstatēt, ka nabadzības riski ir cieši saistīti ar apgādnieku/apgādājamo skaita attiecību māsaimniecībā
- šobrīd piemērotais ģimenes valsts pabalsta modelis – vienāds pabalsts visiem bērniem - pilnībā ignorē šo sakarību

Saeimas konferences rezultāti

Pētījums par dzimstības potenciālu, emigrācijas risku un sociālo politiku (M.Hazans)

Rīdzinieku emigrācijas potenciāls ir bīstami augsts. Ģimenes ar vislielāko demogrāfisko potenciālu ir pakļauti visaugstākajam emigrācijas riskam.

Dzimstību veicinoši sociālās politikas instrumenti respondentu skatījumā:

- pabalsts bērnu vecākiem par katru bērnu līdz 18 gadu vecumam
- sakārtota un kvalitatīva veselības aprūpes un bērnudārzu infrastruktūra
 - lielāka sociālais atbalsts grūtībās nonākušajām ģimenēm
- finansiāls atbalsts ģimenēm, kuru bērni apmeklē privātos bērnudārzus

Optimālais risinājums dzimstības veicināšanai Latvijā – bērna un karjeras savienošana rīcībpolitikas attīstība (Dr.soc. V.Korpa)

- bērnu pieskatīšanas risinājumu trūkums, ir šķērslis, lai atgrieztos darbavietā, kas savukārt atstāj būtisku iespaidu uz ģimenes ienākumiem un dzīves kvalitāti kopumā
 - Darba likumā noteiktā atbalsta pieejamība ir atkarīga no neformālajām attiecībām ar darba devēju, un ģimenes darba tirgū ir neaizsargātas
- kamēr konkurence ir darba ņēmēju vidū, nevis starp darba devējiem, tikmēr darba devēju interese attīstīt ģimenei draudzīgus nosacījumus darbavietā var neveidoties. Tam ir nepieciešami papildus stimuli un motivējošie mehānismi

Semināra rezultāti – efektīvāko priekšlikumu izlase

	Priekšlikums	Balsu skaits
1.	ĢVP diferenciācija atkarībā no bērnu skaita ģimenē	16
2.	Veicināt ģimenēm draudzīgas darba vietas/piešķirt sociālā nodokļa atlaides darba devējiem	11
3.	Ieviest ģimenes mācību izglītības iestādēs/ievieš vecāku izglītošanas un sociālo prasmju programmu	10
4.	Nodrošināt bērnu pieskatīšanas pakalpojumus/padarīt pieejamākas dažādas bērnu aprūpes un pieskatīšanas formas	9
5.	Ieviest brīvpusdienas līdz 9. klasei	9

- kopumā priekšlikumi relatīvi vispusīgi nosedz ģimenes ar bērnu sociālās drošības un dzimstības veicināšanas aspektus
- daži no atbalstītiem priekšlikumiem ir antisistēmiskie, piem., pensijas vecuma samazināšana atkarībā no bērnu skaita būtu pretrunā ar pensiju apdrošināšanas sistēmas principiem, kā arī negatīvi ietekmētu pensijas apmēru
- priekšlikumi tika izvirzīti, neņemot vērā fiskālu telpu, tāpēc tie ir papildus izvērtējami pēc to ietekmes un vairākus no tiem iespējams īstenot tikai ilgtermiņā un pakāpeniski
- visvairāk atbalstītais priekšlikums – ĢVP diferenciācija, kas jau pēc VSPL regulējuma 2015.gadā prasa 69 milj. euro

LU 72. zinātniskā konference „Iedzīvotāju attīstība un demogrāfiskās politikas izaicinājumi”

- mērķis - prezentēt un popularizēt zinātnisku pieeju demogrāfisku problēmu analīzei un dzimstību veicinošas politikas formulēšanai
- konferences pirmās dienas tematika tika veltīta demogrāfijas zinātnei un demogrāfiskās situācijas izpētes zinātniskiem aspektiem, kā arī iedzīvotāju reģionālajai mobilitātei un diasporas politikai Latvijā
- otrās dienas darba kārtība bija saistīta ar publisko politiku ietekmes izvērtējumu attiecībā uz reproduktīvu uzvedību, dzimstību un ģimenes labklājību. Konferences noslēgumā ir paredzēts rīkot valsts pārvaldes institūciju, pašvaldību, nevalstisko organizāciju un masu informācijas līdzekļu pārstāvju apaļā galda diskusiju

dalībnieku secinājumi

- **LU EVF prof. P.Zvidriņš, asoc.prof. A.Bērziņš**
- depopulācijas apmēru ziņā Latvija ir viena no līderēm pasaules valstu vidū. Sarūk arī latviešu skaits, radot reālus draudus tautas dzīvā spēka pakāpeniskam izsīkumam
- valstī netiek mēģināts izstrādāt kompleksu demogrāfiskās atveseļošanas programmu ar konkrētu mērķi, ar uzdevumiem katrai ministrijai, atbildīgajām institūcijām, ar termiņiem un finansējumiem atsevišķu pasākumu īstenošanā, kā to vairakkārt ieteikuši zinātnieki

LU 72. zinātniskā konference „Iedzīvotāju attīstība un demogrāfiskās politikas izaicinājumi”

- **Tallinas Universitāte, Igaunijas demogrāfisko pētījumu institūts**, *mūsdienu demogrāfiskā situācija Igaunijā: izmaiņu faktori un nākotnes iespējas*
- kad nelielas iedzīvotāju kohortas, kas dzimušas pēc 1990.gadiem, kļūs par dominējošo reproduktīvu grupu, iedzīvotāju dabiskais pieaugums kļūs vēl negatīvāks. Tāpēc šobrīd nepieciešams piemērot šīm paaudzēm plašus dzimstību veicinošos pasākumus, kas samazinātu plaisu starp faktisku dzimstības potenciālu un nepieciešamo dabiskā pieauguma līmeni*
- **Ārlietu ministrijas speciālo uzdevumu vēstnieks diasporas jautājumos**, *Dialogs ar latviešiem ārzemēs: diasporas politika Latvijā*
- migrācijas un diasporas politikai ir būtiskā ietekme uz demogrāfijas politikas efektivitāti
- no 2000. līdz 2010.gadam, Latviju atstāja ap 200 tūkst. iedzīvotāju, izbraucot uz pārsvarā Eiropas valstīm: Lielbritānija - 100 tūkst., Īrija - 25-30 tūkst., Vācija - 15-20 tūkst. Šobrīd emigrācijas plūsma turpinās, bet ir kļuvusi lēnāka
- nepieciešams veicināt reemigrāciju un ārzemēs dzīvojošo Latvijai piederīgo identitātes uzturēšanu, t.sk. globālā tīkla – plašas komunikācijas platformas attīstība*, pasākumi Latvijā reemigrantu integrācijai darba tirgū, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, kultūras pieejamība ārzemēs u.c.

LU 72. zinātniskā konference „Iedzīvotāju attīstība un demogrāfiskās politikas izaicinājumi”

• Labklājības ministrija

- svarīgi sistemātiski vērtēt visu publiskā atbalsta programmu ģimenēm ar bērniem efektivitāti, izmantojot vienotu metodisku instrumentāriju attiecībā uz dzimstības un ģimenes labklājības pamatrādītāju monitoringu, un savlaicīgi koriģēt īstenoto politiku
- pēc iespējas plašāk jāpielieto inovatīvas pētījuma metodes, t.sk., nejaušās kontroles pārbaudes pilotprojektu ietvaros, kā arī jāpilnveido demogrāfijas rādītāju datu bāzes
- jākoncentrējas ne tikai naudas atbalsta palielināšanā, bet arī pakalpojumu pieejamības un netiešā atbalsta (atvieglojumu) palielināšanā, nodrošinot sabalansētu sociālo atbalstu visā bērna dzīves ciklā
- šobrīd ievērojami resursi (> 130 milj.EUR) koncentrēti valsts atbalsta sniegšanai bērniem vecumā līdz 2 gadiem, bet, sasniedzot šo vecumu, valsts atbalsta apjoms strauji samazinās, kas negatīvi ietekmē ģimeņu sociālo drošību; vēlāk bērnu aprūpes izdevumus galvenokārt pārņēmot vecākiem, pieaug nabadzības risks

OECD analīze: 1) ieguldījumi pakalpojumu atbalsta sistēmās (īpaši bērnu aprūpes sistēmā) intensīvāk ietekmē sieviešu nodarbinātību, bērnu nabadzības samazināšanu un summāro dzimstības koeficienta pieaugumu nekā ieguldījumi naudas atbalsta sistēmās; OECD valstu publiskā finansējuma ģimenes politikām dati liecina, ka Latvijai ir ļoti maza subsidēto pakalpojumu proporcija*

2) OECD izmantojamie strukturālie indikatori liecina, ka Latvijai ir ļoti problemātiskā situācija ģimeņu ienākumu vienlīdzības jomā, ģimenes un darba dzīves apvienošanas jomā un bērnu agrīnas veselības jomā*

LU 72. zinātniskā konference „Iedzīvotāju attīstība un demogrāfiskās politikas izaicinājumi”

- **EIGE (Eiropas dzimumu vienlīdzības institūta)** dati liecina:
- Latvija gandrīz visās pozīcijās (darbs, ienākumu sadalījums, zināšanu pieejamība, veselības pakalpojumu pieejamība, laiks bērna kopšanai) atpaliek no ES vidējiem rādītājiem pēc dzimumu vienlīdzības indeksa (16.vieta ES)
- **V.Korpa (Baltic Studies Centre)**
- ģimenei draudzīgas vides attīstība ir daudzšķautņains process, kas prasa vairāku ieinteresēto aģentu grupu iesaistīšanos, lai tādējādi nodrošinātu nozīmīgu jautājumu risināšanu sabiedrības ilgtspējīgas attīstības kontekstā
- intervētie eksperti, gan darba devēji ir vienisprātis, ka visefektīvākais motivējošais faktors būtu ekonomiskie mehānismi, piešķirot ģimenei draudzīgiem uzņēmumiem kādas privilēģijas, piemēram – nodokļu atlaides (LIAS pilnveidošana)
- **Veselības ministrija** – 2014. gads – Ģimenes veselības gads:
- izstrādāts Primārās veselības aprūpes attīstības plāns 2014.-2016. gadam, kas paredz konkrētus pasākumus trīs virzienos: pieejamības stiprināšanā, pakalpojumu kvalitātes un drošības uzlabošanā, pacientu informēšanas un līdzdalības uzlabošanā

Rīcības virzieni

Bērnu nabadzības un ģimeņu ienākumu nevienlīdzības mazināšana (ĢVP diferenciacija, sociālās palīdzības sistēmas reforma)

Subsidētu pakalpojumu attīstība, veselības un izglītības pakalpojumu pieejamība (dotācija skolēnu brīvpusdienām, atbalsts bērnu aprūpes pakalpojumiem)

Mājokļu atbalsta politika (kreditēšanas programmas ieviešana un subsidēto īres dzīvokļu pieejamība ģimenēm ar bērniem)

Darba un ģimenes saskaņošanas pasākumi

Reemigrācijas pasākumu kompleksa īstenošana (integrācija darba tirgū, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai u.c.)

Demogrāfijas atvēršanās programmas izstrāde un sistemātisks atbalsta pasākumu monitorings (rīcības plāna izstrāde)

DLP locekļi tiek aicināti uz konferenču materiālu pamata piedāvāt rīcības virzienu konkretizāciju, norādot veicamos pasākumus, to īstenošanas plānu un atbildīgas institūcijas, divu nedēļu laikā elektroniski nosūtot informāciju DLP sekretariātam

Rīcības plāns 2015. - 2017.gadam

- 1) Iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojuma par apgādībā esošām nepilngadīgām personām apmēra diferenciācija atbilstoši bērnu skaitam (FM, LM)
- 2) Īstenot atbalsta politiku mājokļa pieejamībai (ilgtermiņa īres dzīvokļi, valsts atbalsts mājokļu renovācijai u.c.) (EM, VARAM)
- 3) Atbalsta pasākumi sievietēm, kas saskārušās ar negatīvu grūtniecības vai dzemdību pieredzi (VM, LM)
- 4) Potenciālo adoptētāju apmācības (LM)
- 5) Atbalsta pasākumi bērnu pirmskolu izglītības iestāžu vai alternatīvu pakalpojumu pieejamībai (īpaši pēc 2016.gada 1.janvāra) (IZM, VARAM, LM, LPS)
- 6) Paredzēt atbalsta pasākumus «Ģimenes draudzīga komersanta» statusa ieguvējiem (LM, FM, EM, LDDK, NVO)

Rīcības plāns 2015. - 2017.gadam

- 7) Nodrošināt skolēnu no 1. – 4.klasei valsts pilnībā apmaksātu ēdināšanu (IZM, LPS)
- 8) Personu apliecības funkcionalitātes uzlabošana (dažādu personu statusa apliecinošas informācijas iekļaušana) (IEM, PMLP, LM)
- 9) Mācību līdzekļu pilnīga nodrošināšana (IZM, VARAM, LPS)
- 10) Nodrošināt bērnu līdz 3 gadu vecumam nenokļūšanu bērnu sociālās aprūpes iestādēs (LM, VARAM, LPS)
- 11) Atbalsta sistēmas adoptētājiem audžuģimenēm un

Aicinājums ministrijām, kas prezentācijā minētas pie attiecīgajiem jautājumiem, uzsākt plānot pasākumus, kurus nepieciešams iekļaut Rīcības plānā (lūgums priekšlikumus nosūtīt DLP Sekretariātam)

Paldies par uzmanību!

Runātāja e-pasts:

Maksims.Ivanovs@lm.gov.lv

Runātāja telefons: 67021632

Uzzini:

www.lm.gov.lv

Twitter:@Lab_min

Flickr.com:Labklajibas_ministrija

Youtube.com/labklajibasministrija

Draugiem.lv/labklajiba

